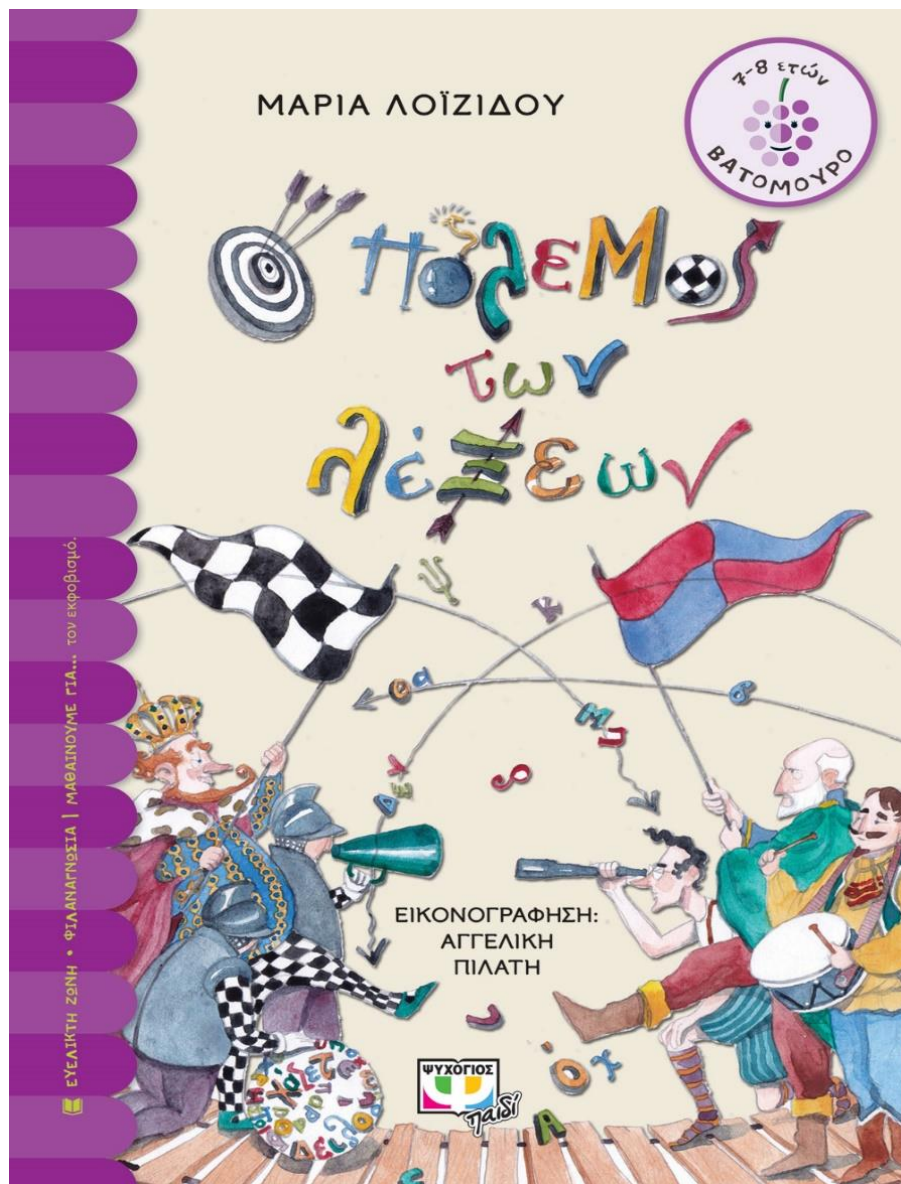

Δραστηριότητες φιλαναγνωσίας και δημιουργικής
γραφής βασισμένες στο βιβλίο
«Ο πόλεμος των λέξεων»

Μαρία Λοϊζίδου

Συγγραφέας: Μαρία Λοϊζίδου

Εικονογράφηση: Αγγελική Πιλάτη

Εκδόσεις Ψυχογιός, 2020

Λίγα λόγια για το βιβλίο:

Το βιβλίο αυτό αναφέρεται στη δύναμη των λέξεων που μπορεί να πληγώσουν ή να ενθαρρύνουν και να δημιουργήσουν θαύματα. Μέσα από το βιβλίο, προσεγγίζεται το θέμα του λεκτικού εκφοβισμού που αν και δεν αφήνει μώλωπες για να εντοπιστεί, προκαλεί, σύμφωνα με έρευνες, ματαίωση, κατάθλιψη και άγχος στα θύματα. Το βιβλίο, όμως, προχωρά και ένα βήμα παραπέρα. Παρουσιάζει την θετική επίδραση των όμορφων λέξεων που τονώνουν και σκορπούν αγάπη και καλοσύνη.

Στο τέλος του βιβλίου, υπάρχουν δραστηριότητες για τους μικρούς αναγνώστες. Πιο κάτω, παρουσιάζονται διάφορες εισηγήσεις επεξεργασίας του βιβλίου που μπορούν να αξιοποιηθούν στο μάθημα ελληνικών και αγωγής υγείας.

Μια πρώτη ματιά...

Το εξώφυλλο και οπισθόφυλλο ενός βιβλίου είναι τα πρώτα πράγματα που τραβάνε την προσοχή ενός παιδιού και καθορίζει το ενδιαφέρον του να διαβάσει το βιβλίο. Μπορούμε να ξεκινήσουμε, παρουσιάζοντας και συζητώντας ολόκληρο το εξώφυλλο (τίτλος και εικόνα), όπως το φιλοτέχνησε η Αγγελική Πιλάτη. Εναλλακτικά, μια καλή πρακτική είναι να ξεκινήσουμε είτε πρώτα από τον τίτλο είτε πρώτα από την εικόνα. Το οπισθόφυλλο μπορεί επίσης να αποτελέσει έναν τρόπο να τραβήξει την προσοχή του αναγνώστη.

⇒ Ξεκινώντας από το εξώφυλλο

Συζητώντας το εξώφυλλο, ζητάμε από τα παιδιά να αναφέρουν λεπτομέρειες στην εικόνα που τους τράβηξε την προσοχή. Για παράδειγμα, τα βέλη που εκτοξεύονται διαπερνούνται από γράμματα. Γιατί να συμβαίνει άραγε αυτό; Τα βέλη εκτοξεύονται κι από τις δύο ομάδες ανθρώπων. Άρα, ποια μπορεί να είναι η σχέση μεταξύ των δύο αυτών ομάδων; Ποιος μπορεί να είναι άραγε αυτές οι δύο ομάδες;

Επικεντρώνουμε την προσοχή στο βλήμα του κανονιού που βρίσκεται στο κάτω μέρος της σελίδας. Τι ξεχωριστό παρουσιάζει το συγκεκριμένο βλήμα; Αναμένεται ότι τα παιδιά θα παρατηρήσουν πως μέσα στο βλήμα βρίσκονται συσσωρευμένες λέξεις. Διαβάζοντας προσεκτικά τις λέξεις «Δειλός», «θα χάσετε», «άχρηστοι», συζητάμε για τα συναισθήματα που προκαλούν αυτές οι λέξεις. Στην συνέχεια, προκαλούμε τα παιδιά να υποθέσουν γιατί ένα βλήμα κανονιού να εμπεριέχει κακές λέξεις; Ποιος να είναι ο σκοπός του; Και γιατί η άλλη ομάδα δεν έχει κάποιου είδους όπλα, παρά μόνο κρατά τύμπανο;

Ζητάμε από τα παιδιά να δώσουν ένα τίτλο που ταιριάζει σε αυτό το εξώφυλλο και στη σειρά αποκαλύπτουμε τον τίτλο του βιβλίου «Ο πόλεμος των λέξεων».

Η παιγνιώδης εικονογράφηση του τίτλου μπορεί επίσης να συζητηθεί και εδώ.

Τα παιδιά μπορούν να σχολιάσουν αυτό τον παράξενο τίτλο. Έχουν ξανακούσει για τέτοιου είδους πόλεμο; Ο τίτλος είναι μεταφορικός ή στην κυριολεξία; Πώς μπορεί ένας πόλεμος των λέξεων να γίνεται;

⇒ Ξεκινώντας από τον τίτλο

Ο τίτλος του βιβλίου θα μπορούσε να αποτελέσει μια καλή αφορμή. Μπορούμε να γράψουμε ένα μέρος του τίτλου στον πίνακα «Ο πόλεμος των ...» και να ζητήσουμε από τα παιδιά να συμπληρώσουν τη φράση με λέξεις που θα ταίριαζαν. Μπορούμε να δώσουμε ώθηση στη σκέψη των παιδιών αναφέροντας ευφάνταστες λέξεις που θα ταίριαζαν, μια

και πρόκειται για παραμύθι όπως για παράδειγμα «Ο πόλεμος των σύννεφων» ή «Ο πόλεμος των κατσαρολών εναντίον των κουτάλων» κτλ.

Στη συνέχεια, αποκαλύπτουμε τον τίτλο του βιβλίου όπως παρουσιάζεται στο εξώφυλλο. Τους ζητάμε να υποθέσουν σε τι μπορεί να αναφέρεται τέτοιος πόλεμος και αν είναι στην κυριολεξία ή μεταφορά. Παρατηρώντας την εικονογράφηση του τίτλου μπορούμε να «δούμε» κάποιες ενδείξεις της ιστορίας μας. Για παράδειγμα, διακρίνεται ένα βλήμα κανονιού, βέλη και ένας στόχος με βέλη.

Μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να ζωγραφίσουν ένα εξώφυλλο που ταιριάζει σε αυτό τον τίτλο για να δούμε πώς τον φαντάζονται. Μπορούμε, επίσης, να σχηματίσουμε μια λίστα με τις λέξεις που αντιμάχονται μεταξύ τους από την καθημερινότητα π.χ. Instagram vs tik tok, κορίτσια - αγόρια, ελληνικά- μαθηματικά.

Κατόπιν, προβάλλουμε την εικόνα του εξωφύλλου και αφού την επεξεργαστούμε όπως προτάθηκε πιο πάνω, εξετάζουμε με ποιο τρόπο συνδέεται με τον τίτλο.

⇒ Ξεκινώντας από το οπισθόφυλλο

Στο οπισθόφυλλο αναγράφεται μια σύντομη περίληψη του βιβλίου. Διαβάζοντας την περίληψη, δίνουμε έμφαση στα ονόματα των πρωταγωνιστών. Ζητάμε από τα παιδιά να υποθέσουν γιατί ο βασιλιάς ονομάζεται Εκφόβιος. Ποια λέξη τους θυμίζει (εκφοβισμός) και τι στοιχεία μπορεί να δείχνει αυτό για τον χαρακτήρα του. Είναι μια καλή ευκαιρία να αναφέρουμε τι σημαίνει εκφοβισμός και σε ποιες μορφές τον συναντούμε. Στη συνέχεια, επεξεργαζόμαστε το όνομα του Συνετού και επεξηγούμε τη σημασία της λέξης «σύνεση». Κατ'επέκταση, μπορούμε να υποθέσουμε τα στοιχεία του χαρακτήρα του Συνετού. Τα παιδιά θα μπορούσαν να ζωγραφίσουν τους πρωταγωνιστές όπως τους φαντάζονται και να καταγράψουν φράσεις που θα μπορούσε να πει ο Εκφόβιος κι ο Συνετός σε μορφή κομικ ή διαλόγου.

Η περίληψη τελειώνει με ένα ερώτημα το οποίο θα μπορούσε να τεθεί κι ως ερώτημα συζήτησης στην τάξη:

Μπορούν οι λέξεις να νικήσουν τις λέξεις;

Επεξεργασία του βιβλίου

⇒ Κάθε βιβλίο είναι αφιερωμένο κάπου. Εδώ, η αφιέρωση «Σε όσους γεμίζουν το σακί με λέξεις» εμφανίζεται αινιγματική. Θα ήταν ένα καλό σημείο να επιστρέψουμε μετά το τέλος του βιβλίου, για να την ξαναδούμε ως προς το νόημα της.

⇒ Γνωρίζοντας τον Βασιλιά Εκφόβιο

Διαβάζοντας την πρώτη σελίδα της ιστορίας, αρχίζει να διαφαίνεται ο χαρακτήρας του βασιλιά Εκφόβιο. Θα μπορούσαμε να σταθούμε στην πρόταση «**Γιατί μπορεί να είναι σπουδαίο να έχεις ένα δικό σου, ολόδικό σου βασίλειο, μα γι' αυτόν τον βασιλιά ήταν ακόμη πιο σπουδαίο να διαλύει τα βασίλεια των άλλων**». Ζητάμε από τα παιδιά να αντικαταστήσουν τις λέξεις βασίλειο/βασίλεια με τις λέξεις παιχνίδι/ παιχνίδια. Το νόημα της πρότασης γίνεται πιο άμεσο στην καθημερινότητα των παιδιών. Κάποια παιδιά μπορούν να αναφέρουν αν είχαν τέτοιες εμπειρίες όπου κάποιος ενώ είχε δικό του παιχνίδι, προτιμούσε να χαλά τα παιχνίδια των άλλων. Αντίστοιχα, μπορούμε να αντικαταστήσουμε με τη λέξη χώρα και να συνδεθεί με τους πολέμους που γίνονται.

Αφού μελετήσαμε την σημασία του ονόματος Εκφόβιο, τα παιδιά μπορούν να εισηγηθούν ένα άλλο όνομα που ταιριάζει όπως για παράδειγμα Βασιλιάς Τρομάρας, Βασιλιά Φοβέρας κτλ.

⇒ Η μυστηριώδης μωβ φιγούρα

Η μυστηριώδης μωβ φιγούρα παρουσιάζεται ως αινιγματική και προκαλεί φόβο αλλά και δέος. Τα παιδιά μπορούν να εντοπίσουν φράσεις στο κείμενο που δείχνουν αυτό το αίσθημα που προκαλεί. Για παράδειγμα «τα μάτια της φάνταζαν σαν να πετάνε φλόγες μίσους και το στόμα της να στάζει δηλητήριο». Η συριστή φωνή της φιγούρας μπορεί να αποτελέσει μια καλή ευκαιρία για ανάγνωση του κομματιού με συριστή φωνή. Στη συνέχεια, μπορούμε να αντικαταστήσουμε τη συριστή φωνή με την βροντερή φωνή ή την ψιθυριστή φωνή και να παίξουμε κάθε φορά με το αναγνωστικό ύφος αλλά και τα συναισθήματα που προκαλεί το καθένα. Η βροντερή φωνή φαντάζει πιο επιβλητική αλλά η συριστή φωνή ακούγεται πιο καθηλωτική και φοβερή στον ακούοντα.

⇒ Το υποχθόνιο σχέδιο

Η μωβ φιγούρα εισηγείται ένα πρωτάκουστο σχέδιο στον Βασιλιά Εκφόβιο: να ξεκινήσουν ένα φοβερό πόλεμο με αρνητικές λέξεις αφού «Οι λέξεις μπορούν να διαπεράσουν τον άλλο, να τρυπήσουν στο μυαλό του και να μείνουν εκεί για πάντα. Μετά, γίνονται οι φόβοι του, οι αγωνίες του, τα «μην» του, τα «δεν» του». Η εφαρμογή του σχεδίου στον υπηρέτη του Βασιλιά το αποδεικνύει. Τα παιδιά μπορούν να εντοπίσουν φράσεις που υποδεικνύουν την **κλιμακωτή συναισθηματική ισοπέδωση** του υπηρέτη, καθώς οι αρνητικές λέξεις τρυπώνουν στο μυαλό του. Τα στάδια μπορούν να καταγραφούν σε χάρτη συναισθημάτων και να χρωματιστούν ανάλογα με το συναίσθημα ή κατάσταση. Στον πίνακα, μπορούμε να αναρτήσουμε τα συναισθήματα ή κατάσταση σε μορφή σκάλας για να φαίνεται η κλιμάκωση. Τα παιδιά μπορούν να κολλήσουν ένα αυτοκόλλητο δίπλα από ένα συναίσθημα που ένιωσαν τα ίδια στον πίνακα ώστε να φανεί πόσο κοινά είναι αυτά τα συναισθήματα στους ανθρώπους.

⇒ Η εφαρμογή του σχεδίου

Για να πετύχει το σχέδιο, ζητείται από τους εργάτες του βασιλιά να ψάξουν για κακές λέξεις. Εδώ, μπορούμε να το χειριστούμε με ποικίλους τρόπους. Μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να καταγράψουν σκηνές που ακούγονται κακές λέξεις. Μπορούμε να σκορπίσουμε στην τάξη διάφορες εικόνες καθημερινής ζωής και τα παιδιά να ψάξουν πίσω από τις κατάλληλες εικόνες και να συλλέξουν τις κακές λέξεις. Ένας άλλος τρόπος είναι να σκορπίσουμε διάφορες λέξεις και να επιλέξουν αυτές που θεωρούν κακές. Σε αυτό το σημείο, μπορούμε να συζητήσουμε τα συναισθήματα που προκαλούν οι λέξεις που έχουν μπροστά τους κάθε φορά ώστε να γίνει κατάλληλη διαλογή.

Αφού μαζέψουμε τις λέξεις, μπορούμε να δημιουργήσουμε ομοιώματα βλημάτων κανονιών τοποθετώντας τις λέξεις σε χάρτινες μπάλες.

Ζητάμε από τα παιδιά να φανταστούν πως είναι δημοσιογράφοι και γράφουν ένα άρθρο στην

εφημερίδα για τον νέο πόλεμο που σαρώνει τα βασίλεια. Μπορούν να ζωγραφίσουν εικόνες για να συνοδεύσουν το άρθρο τους.

⇒ Στο βασίλειο του Συνετού: Γράφω όμορφες λέξεις

Στο βασίλειο του Συνετού, προκαλείται αναστάτωση ακούγοντας τα νέα για τον καταστροφικό πόλεμο του Συνετού. Η εισήγηση του Συνετού είναι να γράψουν όμορφες λέξεις παντού. Μπορούμε να κολλήσουμε σε διάφορα σημεία της τάξης, χαρτόνια και να μετατρέψουμε την τάξη σε ένα βασίλειο του Συνετού γράφοντας όμορφες λέξεις. Μπορούμε να συζητήσουμε με τα παιδιά ποιες φράσεις θα ήθελαν να βλέπουν γραμμένες στους τοίχους του σχολείου τους. Μια άλλη ιδέα είναι να κρεμάσουμε σε κάθε παιδί μια εικόνα πόρτας σε χαρτόνι και τα άλλα παιδιά να του γράφουν όμορφες κουβέντες που τον χαρακτηρίζουν. Στη συνέχεια, συγκεντρώνουμε τις όμορφες λέξεις που σκεφτήκαμε και συζητάμε ως προς το ποια συναισθήματα μάς προκάλεσαν.

⇒ Η επίθεση του Βασιλιά Εκφόβιου

Όταν ο βασιλιάς Εκφόβιος επιτέθηκε στο βασίλειο του Συνετού, απέτυχε σε πρώτη φάση μια και οι κάτοικοι είχαν βουλώσει τα αυτιά τους με κερί. Αυτό δείχνει πως όταν κάποιος μάς εκστομίζει κακές λέξεις, καλό είναι να μην τις λαμβάνουμε υπόψιν. Εδώ θα μπορούσαμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να αλλάξουν λίγο την ιστορία, βρίσκοντας άλλους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να σταματήσουν τη δύναμη των κανονιών. Για παράδειγμα, να έβαζαν δυνατά χαρούμενη μουσική, να τραγουδούν κτλ.

Στην συνέχεια όμως, ο Εκφόβιος αιφνιδιάζει ξανακτυπώντας μετά από λίγες μέρες. Εδώ, μπορούμε να κάνουμε νύξη και στον εφησυχασμό κάποιων κατοίκων που έκαψαν τα κεριά και έμειναν απροστάτευτοι. Η νίκη του Εκφόβιου προκαλεί απελπισία στον Συνετό ο οποίος ψάχνει τρόπους να αντιμετωπίσει την κατάσταση. Σε αυτό το σημείο, μπορούμε να ζητήσουμε στα παιδιά να εισηγηθούν διάφορους τρόπους στον Συνετό (ακόμη και με θεατρικό παιχνίδι) ώστε να νικήσει τον Εκφόβιο. Μπορεί να εισηγηθούν να γράψουν μια επιστολή στον Εκφόβιο ως κάτοικοι του Συνετού, με την οποία να του ζητούν να σταματήσει τον πόλεμο. Τα παιδιά μπορεί να προτείνουν να παραδοθούν στον Εκφόβιο ή να δημιουργήσουν κι αυτοί παρόμοια βλήματα κανονιών ως απάντηση. Σε κάθε περίπτωση, καλό είναι να κρίνουμε και τις πιθανές συνέπειες της κάθε επιλογής.

⇒ Η «απάντηση» του Συνετού

Ο Συνετός αποφασίζει να κατασκευάσουν τεράστια τύμπανα ώστε να εκτοξεύουν πίσω στον στρατό του Εκφόβιου τα καταστροφικά βλήματα. Μια εισήγηση σε αυτό το σημείο είναι να φέρουμε στην τάξη ένα τύμπανο και να μαντέψουν τα παιδιά πώς μπορεί αυτό να χρησιμοποιηθεί ενάντια στον Εκφόβιο. Ακολουθώντας, ανακοινώνουμε στα παιδιά το σχέδιο του Συνετού. Προτού διαβάσουμε τι προκάλεσε η απόφαση αυτή, μπορούμε να ξαναδούμε το εξώφυλλο του βιβλίου όπου εμφανίζεται το τύμπανο. Στην συνέχεια, ζητάμε από τα παιδιά να κρίνουν την απόφαση του Συνετού ως προς την αποτελεσματικότητά του και κατά πόσο το κρίνουν «σωστό» να πράξει έτσι.

Η απόφαση του Συνετού προκαλεί θλίψη στον στρατό του Συνετού, κάτι που ενώ σταματά τον πόλεμο, εντούτοις λυπεί τον Συνετό για το τι προκάλεσε. Σε αυτό το σημείο, μπορούμε να συζητήσουμε με τα παιδιά αν και εκείνα πήραν κάποιες φορές αυτή την απόφαση, να απαντήσουν δηλαδή με τις ίδιες αρνητικές λέξεις και πώς ένιωσαν όταν είδαν τι προκάλεσαν.

Σε αυτό το σημείο, μπορούμε να παρέμβουμε στην ιστορία. Τι θα συνέβαινε αν εμφανιζόταν η μωβ φιγούρα στον Συνετό και προσπαθούσε να τον πείσει πως πήρε την σωστή απόφαση; Τι θα συνέβαινε αν ο Συνετός συναντούσε τον Εκφόβιο ταλαίπωρο από τις λέξεις; Τι θα του έλεγε;

Στην ιστορία, ένα παιδί υποδεικνύει τη δύναμη των θετικών λέξεων στον Συνετό. Μπορούμε να σχολιάσουμε την επιλογή της συγγραφέως να δίνει τη λύση ένα παιδί αντί ένας μεγάλος ή ένας αξιωματούχος του βασιλείου.

⇒ Ας γεμίσουμε το σακί...

Ο Συνετός αποφασίζει να γεμίσουν τεράστια σακιά με θετικές λέξεις και να τις σκορπίσουν στον άνεμο. Εδώ αποκτά νόημα και η αφιέρωση στην αρχή του βιβλίου. Μπορούμε να φέρουμε στην τάξη ένα σακί και να βάλουμε μέσα τις λέξεις που αντάλλαξαν τα παιδιά μεταξύ τους. Μια άλλη ιδέα είναι να ρίξουμε στο σακί παραμύθια, τίτλοι τραγουδιών, φωτογραφίες αγαπημένων ανθρώπων που μας προκαλούν όμορφα συναισθήματα. Τέλος, για να δείξουμε πως οι θετικές λέξεις φτάνουν στα αυτιά των

πονεμένων, μπορούμε να παρουσιάσουμε τέτοιες εικόνες και τα παιδιά να γράψουν όμορφες κουβέντες που θα προκαλούσαν ευχάριστα συναισθήματα ή θα παρηγορούσαν τους ανθρώπους των προβαλλόμενων εικόνων.

Στο τέλος του βιβλίου, η συγγραφέας αντιμετωπίζει με αγάπη τον Εκφόβιο. Τα παιδιά θα μπορούσαν να κρίνουν αυτή την κατάληξη και να γίνει μια συζήτηση αν άξιζε στον Εκφόβιο να τιμωρηθεί παρά να ακούσει κι αυτός καλές λέξεις και ποιες θα ήταν οι συνέπειες κάθε κατάληξης.

Αποχαιρετώντας το βιβλίο...

- ⇒ Προτού αποχαιρετήσουμε το βιβλίο, θα ήταν καλά να επαναφέρουμε το ερώτημα το οποίο αναγράφεται στο οπισθόφυλλο: **Μπορούν οι λέξεις να νικήσουν τις λέξεις;**
- ⇒ Ζητάμε από τα παιδιά να φανταστούν ότι συναντούν τον Βασιλιά Εκφόβιο. Τι θετικές λέξεις θα μπορούσαν να του πουν;
- ⇒ Ζητάμε από τα παιδιά να φανταστούν τι απέγινε ο βασιλιάς Εκφόβιος και να συνεχίσουν την ιστορία.
- ⇒ Αν μπορούσαν να διεισδύσουν στο βιβλίο, σε ποια σκηνή θα ήθελαν να μπουν;
- ⇒ Ποιος ήρωας θα ήθελαν να ξεπηδήσει από το βιβλίο;
- ⇒ Με ποιο ήρωα ταυτίστηκαν περισσότερο;
- ⇒ Τι θα συμβούλευαν ένα παιδί που ακούει αρνητικές λέξεις;

